

KÜRESEL ETKİ ARAYIŞINDA İKİ AKTÖR: BRITISH COUNCIL VE TÜRKİYE MAARİF VAKFI ÜZERİNDEN KÜLTÜREL DİPLOMASİ UYGULAMALARI

TWO ACTORS IN SEARCH OF GLOBAL INFLUENCE: CULTURAL DIPLOMACY PRACTICES THROUGH THE BRITISH COUNCIL AND THE TURKISH MAARIF FOUNDATION

Dr. Öğr. Üyesi Seda GÜREL¹

Dr. Öğr. Üyesi Hakan Sezgin ERKAN²

ÖZ

Kültürel etkileşim, uzun vadede toplumlar arasındaki bağların güçlendirilmesini ve kalıcılaştırılmasını mümkün kılmaktadır. Kültürel diplomasi, devletlerin sanat ve kültürün karşılıklı paylaşımı aracılığıyla uluslararası alanda etki yaratma, farklı toplumlarla ilişkilerini geliştirme ve stratejik hedeflerine ulaşma çabalarının önemli bir aracı olarak görülmektedir. Soğuk Savaş sonrası dönemde daha da önem kazanan kültür ve kültürel diplomasi kavramları ise devletler için önemli bir araç haline gelmiştir. Bu çalışma, kültürel diplomasinin kavramsal boyutunu tarihsel gelişimi bağlamında ele almakta; ardından Türkiye Maarif Vakfı ve British Council örnekleri üzerinden kültürel diplomasi faaliyetlerini mukayeseli olarak incelemektedir. Her iki kurum da eğitim temelli faaliyetleriyle kendi ulusal kültürlerini ve dillerini geniş ölçekte yaygınlaştırmakta, aynı zamanda sanatsal ve sosyal etkinliklerle buldukları toplumda etkileşimlerini arttırmaktadır. Bu çalışmayla Türkiye ve Birleşik Krallık'ın ilgili kurumlar aracılığıyla kurduğu bağların uluslararası imajlarını nasıl geliştirdiği ve iki kurum arasındaki farklılık ile benzerlikler irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Diplomasi, British Council, Türkiye Maarif Vakfı.

JEL Sınıflandırma Kodları: F50, H70, N40.

ABSTRACT

Cultural interaction enables the strengthening and consolidation of ties between societies in the long term. Cultural diplomacy is regarded as a significant tool through which states seek to exert influence on the international stage, foster relations with different societies, and pursue their strategic objectives via the mutual exchange of art and culture. In the post-Cold War era, the concepts of culture and cultural diplomacy have gained increasing importance and have become essential instruments for states. The study examines the conceptual framework of cultural diplomacy within its historical development and then analyzes the cultural diplomacy practices of the Turkish Maarif Foundation and the British Council through a comparative lens. Both institutions promote their respective national cultures and languages on a broad scale through education-based activities, while also enhancing their engagement with local communities through artistic and social initiatives. The study explores how Türkiye and the United Kingdom shape their international images through these institutions and evaluates the similarities and differences between the two organizations.

Keywords: Cultural Diplomacy, British Council, Turkish Maarif Foundation.

JEL Classification Codes: F50, H70, N40.

¹ İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye, seda.gurel@nisantasi.edu.tr

² İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Türkiye, hakansezgin.erk@nisantasi.edu.tr

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Amaç ve Kapsam:

Bu çalışma, kültürel diplomasinin uluslararası ilişkilerde giderek artan stratejik önemini ortaya koymayı ve bu bağlamda Türkiye ile Birleşik Krallık'ın kurumsal pratiklerini karşılaştırmalı olarak ayrıntılı biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Küresel ölçekte yumuşak güç unsurlarının ön plana çıktığı bir dönemde, çalışmanın odak noktası kültürün bir diploması aracı olarak nasıl konumlandığı, bu süreci hangi aktörlerin yürüttüğü, hangi araçları kullandığı ve dış politika hedeflerine nasıl entegre edildiğidir. Araştırma, kültürel diplomasinin kurumsal çerçevesini, tarihsel gelişimini, amaçlarını ve stratejik katkılarını ortaya koyarken, onun yalnızca bir algı yönetimi aracı olarak değil, aynı zamanda uzun vadeli ilişkiler tesis etmeyi amaçlayan çok boyutlu ve dinamik bir dış politika enstrümanı olarak işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Türkiye Maarif Vakfı ile British Council'in karşılaştırmalı analizi üzerinden yürütülen inceleme, her iki kurumun örgütsel yapıları, faaliyet alanları, işleyiş biçimleri ve stratejik hedeflerini kapsamlı biçimde değerlendirmekte; bu çözümleme aracılığıyla kültürel diplomasinin devletlerin yumuşak güç kapasitelerine sunduğu katkıyı çok yönlü olarak göstermektedir. Çalışma, hem akademik literatüre özgün bir katkı sunmayı hem de karar alıcılara yönelik uygulanabilir nitelikte stratejik öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Yöntem:

Bu çalışma, kültürel diploması olgusunu kavramsal ve kurumsal düzeylerde ayrıntılı biçimde incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Türk Maarif Vakfı ve British Council, amaçları, yapıları, faaliyetleri ve dış politika ile olan bağlantıları çerçevesinde karşılaştırmalı analiz ve vaka çalışması yöntemleriyle kapsamlı ve sistematik olarak incelenmektedir. İçerik analizinde kurumsal belgeler, strateji raporları ve resmi internet siteleri gibi birincil kaynaklardan yararlanılmış; kuramsal çerçeve ise güncel ve ilgili literatürle desteklenmiştir. Bu yöntem, iki ülkenin kültürel diplomasiye yaklaşımlarını sistematik bir biçimde karşılaştırmaya olanak tanımakta; benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyarken, söz konusu uygulamaların daha geniş ölçekli dış politika vizyonlarıyla ne derece örtüştüğünü kapsamlı biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Bulgular:

Bu çalışmada gerçekleştirilen karşılaştırmalı analiz, British Council ile Türkiye Maarif Vakfı'nın kültürel diploması faaliyetlerinde hem benzerlikler hem de dikkat çekici farklılıklar sergilediğini ortaya koymaktadır. Her iki kurum da ülkelerinin kültürlerini, dillerini ve değerlerini uluslararası alanda tanıtmayı hedeflemekle birlikte, köklü geçmişi, geniş küresel ağı ve güçlü bütçesi sayesinde British Council daha kurumsallaşmış ve yaygın bir model teşkil etmekte; sanat, dil eğitimi ve toplumsal kalkınma projeleri gibi çok çeşitli girişimlerde bulunmaktadır. Buna karşılık, 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfı, esas olarak eğitim kurumlarının doğrudan inşası yoluyla faaliyet göstermekte ve daha derinlikli, uzun vadeli bir kültürel etki yaratmayı amaçlamaktadır. British Council daha geniş ve kapsayıcı bir faaliyet yelpazesi benimserken, Maarif Vakfı ise belirgin biçimde eğitim merkezli bir yaklaşım izlemektedir. Her iki kurum da kendi dış politika vizyonları doğrultusunda kültürel diploması araçlarını etkin biçimde ve stratejik bir amaçla kullanmaktadır.

Sonuç ve Tartışma:

Bu çalışmada gerçekleştirilen karşılaştırmalı analiz, kültürel diplomasinin uluslararası ilişkilerde bir yumuşak güç aracı olarak oynadığı merkezi ve giderek artan rolü bir kez daha ortaya koymaktadır. British Council ve Türkiye Maarif Vakfı örnekleri, iki farklı ülkenin kültürel diploması stratejilerini nasıl yapılandırdığını, hangi araçları kullandığını, hangi hedef kitlelere ulaşmayı amaçladığını ve bu süreçte hangi kurumsal avantajlardan etkin biçimde yararlandığını göstermektedir. British Council, Birleşik Krallık'ın dış politika hedefleriyle uyumlu olarak sanat, dil ve toplumsal kalkınma gibi alanlarda kapsamlı projeler geliştirerek kültürel nüfuzunu genişletmektedir. Geniş bütçesi, yaygın ofis ağı ve köklü kurumsal deneyimi sayesinde, kültürel diploması faaliyetlerini hem niceliksel hem de niteliksel açıdan daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir biçimde yürütebilmektedir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşlarıyla kurduğu ilişkiler, üniversitelerle yaptığı iş birlikleri ve politika yapım süreçlerine dolaylı katkıları, kurumun esnek, çok yönlü ve uzun vadeli bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, daha yeni bir kurum olmasına rağmen Türkiye Maarif Vakfı, eğitim kurumlarını doğrudan açarak Türk dili ve kültürünü tanıtmayı hedefleyen özgün bir strateji izlemektedir. Maarif okullarındaki Türk kültürü ve medeniyetine dayalı müfredat yalnızca dil öğretmekle kalmamakta, aynı zamanda öğrencilere Türkiye'ye yönelik bir kültürel aidiyet ve kimlik duygusu da kazandırmaktadır. Bu bağlamda, Maarif Vakfı uzun vadeli, derinlikli, toplum odaklı ve kurumsal kimliği güçlü bir kültürel diploması modeli sunmaktadır. Her iki kurumun faaliyetleri, kültürel diplomasinin yalnızca kültürel mirasın tanıtımından ibaret olmadığını; uluslararası işbirlikleri inşa etmede, toplumsal etkileşimi artırmada, ülkeler arası diplomatik ilişkileri yumuşatmada ve devletler arası güven ortamı tesis etmede etkili, kalıcı ve stratejik bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bütçe, kapsam, kurumsal deneyim ve stratejik yönelim bakımından British Council ile Türkiye Maarif Vakfı arasında belirgin farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıklar, kurumların kültürel diploması alanındaki başarılarını, etki kapasitelerini ve uluslararası görünürlüklerini doğrudan etkilemektedir. Sonuç olarak, kültürel diploması faaliyetleri devletlerin dış politika hedefleriyle paralel biçimde şekillenmekte, hem kısa vadeli hem de uzun vadeli stratejik kazançlar sağlamaktadır. Her iki kurum da ülkelerinin uluslararası imajını güçlendirmede ve yumuşak güç kapasitesini artırmada kritik roller üstlenmektedir.

EXTENDED SUMMARY

Purpose and Scope:

The study aims to reveal the increasing strategic importance of cultural diplomacy in international relations and to comparatively examine the institutional practices of Türkiye and the United Kingdom in this context. In an era where soft power elements have gained prominence globally, the main focus is on how culture is positioned as a diplomatic tool, which actors implement it, and how it is integrated into foreign policy objectives. The study outlines the theoretical framework, historical development, objectives, and strategic contributions of cultural diplomacy, emphasizing that it functions not merely as a tool of perception management but as a multidimensional foreign policy instrument aimed at building long-term relationships. Through a comparative analysis of the Turkish Maarif Foundation and the British Council, the study evaluates the organizational structures, operational areas, and strategic goals of both institutions. The analysis demonstrates the contribution of cultural diplomacy to states' soft power capacities and aims to offer both a contribution to the academic literature and strategic recommendations for policymakers.

Design/methodology/approach:

The study is designed as a qualitative research aiming to examine the phenomenon of cultural diplomacy at both conceptual and institutional levels. The Turkish Maarif Foundation and the British Council are analyzed through comparative and case study methods, focusing on their objectives, structures, activities, and connections with foreign policy. Primary sources such as institutional documents, strategy reports, and official websites are used for content analysis, while the theoretical framework is supported by relevant literature. The method enables a systematic comparison of two countries' approaches to cultural diplomacy, highlighting their similarities and differences, and assessing the alignment of their practices with broader foreign policy visions.

Findings:

The comparative analysis conducted in the study reveals that the British Council and the Turkish Maarif Foundation exhibit both similarities and notable differences in their cultural diplomacy activities. While both institutions aim to promote their countries' cultures, languages, and values internationally, the British Council - owing to its long-standing history, extensive global network, and substantial budget - represents a more institutionalized model, engaging in diverse initiatives such as arts, language education, and social development projects. In contrast, established in 2016, the Turkish Maarif Foundation primarily operates through the direct establishment of educational institutions, aiming for deeper and long-term cultural influence. While the British Council adopts a broader spectrum of activities, the Maarif Foundation follows an education-centered approach. Both institutions effectively utilize cultural diplomacy tools in line with their respective foreign policy visions.

Conclusion and Discussion:

The comparative analysis conducted in the study once again highlights the central role that cultural diplomacy plays as a soft power tool in international relations. The examples of the British Council and the Turkish Maarif Foundation demonstrate how two different countries structure their cultural diplomacy strategies, which tools they use, and which target audiences they aim to reach. The British Council expands its cultural influence by developing comprehensive projects in areas such as arts, language, and social development, in alignment with the foreign policy objectives of the United Kingdom. Thanks to its large budget, widespread office network, and institutional experience, the British Council is able to carry out cultural diplomacy activities in a more inclusive way both quantitatively and qualitatively. Moreover, its relationships with civil society organizations and indirect contributions to policy-making processes indicate that the institution has a flexible and multidimensional structure. On the other hand, the Turkish Maarif Foundation, despite being a newer entity, follows a unique strategy of promoting the Turkish language and culture by directly opening educational institutions. The curriculum based on Turkish culture and civilization in Maarif schools not only teaches the language but also fosters a sense of cultural belonging to Türkiye among students. In this regard, the Turkish Maarif Foundation offers a long-term and in-depth model of cultural diplomacy. The activities of both institutions demonstrate that cultural diplomacy is not just about promoting cultural heritage, but also serves as an effective tool for building international collaborations, increasing societal interaction, and softening diplomatic relations between countries. However, there are significant differences between the British Council and the Turkish Maarif Foundation in terms of budget, scope, institutional experience, and strategic orientation. These differences clearly impact the success of the institutions in the field of cultural diplomacy. Cultural diplomacy activities are shaped in parallel with the foreign policy objectives of states, and both institutions play crucial roles in strengthening their countries' international image.

1. GİRİŞ

Devletler nezdinde kültürel unsurlara en az politik, ekonomik ve askeri unsurlar kadar stratejik önem atfedilmektedir. Kültürel faaliyetler, sanat ve kültürün karşılıklı olarak paylaşılması vasıtasıyla bir ülkenin imajının olumlu yönde geliştirilmesinin, diğer ülkelerle arasındaki bağların güçlendirilmesinin ve karşılıklı anlayış geliştirilmesinin önünü açmaktadır. Kültürel diplomasi faaliyetleri gerek yakın gerekse uzak coğrafyalarla dış politika hedefleri ve ulusal çıkarlar doğrultusunda etkili bir iletişim ağı kurmakta ve geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Kültürel diplomasi kavramı, kültür enstitülerinin, kültür merkezlerinin, entelektüellerin, diplomatların mevcut amaçlar doğrultusundaki faaliyetlerini kapsayacak biçimde genişçe yorumlanmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye Maarif Vakfı ve British Council'in uzun vadeli politikalarının Türkiye ve Birleşik Krallık'ın dış politikası ile bağlantılarının, paralelliklerinin, farklılıklarının, stratejik yönlerinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu çalışma günümüzde kültürel diplomasi çalışmalarını güçlü bir şekilde sürdüren Türkiye ve Birleşik Krallık'ın fikir, kültür, sanat ve tarih alanındaki aktif desteklerle kültürel nüfuz alanını genişletme çabalarını mukayeseli biçimde sınıflandırarak literatüre katkı sağlamaktadır. Böylelikle kültürel diplomasi literatüründeki ülkelerin dış politika hedefleri doğrultusunda rekabete dayalı, özgün ve güçlü mekanizmalar kurguladığına yönelik savın Türkiye ve Birleşik Krallık örnekleri üzerinden mukayeseli olarak incelenmesine imkan sağlanmaktadır. Dahası bu çalışma, söz konusu kuruluşların örgütsel yapılarını ve faaliyetlerini resmi kurumların paylaştığı veriler üzerinden tasnif ederek pratik yönleri olan bürhanelerin ulusal çıkarlara yönelik stratejik yapısını da ortaya koymaktadır. En nihayetinde politika yapıcılarının diğer topluluklarla veya ülkelerle kurulacak iş birlikleri söz konusu olduğunda kültür ve sanata giderek artan biçimde başvurduğu görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında evvela kültürel diplomasi kavramı gelişimsel süreçleri göz önünde bulundurularak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kültür alanındaki uygulamalardan yola çıkarak kültürel diplomasinin hedefleri, faydaları, başarılı olması için ihtiyaç duyduğu destekler ve stratejik önemi ortaya konmaktadır. Takiben ulusal sınırlar ötesindeki kültürel etkileşimler, Türk kültürünü ve Türk dilini geniş bir şekilde farklı yönleriyle birlikte tanıtan Türkiye Maarif Vakfı ve İngiliz kültürünü ve İngilizce dilini dünyanın birçok farklı bölgesinde uzun yıllardır tanıtan British Council'in örgütsel çerçevesi ve faaliyetleri üzerinden mukayeseli olarak ele alınmaktadır.

2. BİR KONSEPT OLARAK KÜLTÜREL DİPLOMASİ

Kültürel etkileşim, 19. yüzyılda stratejik bir politika uygulamasına dönüşmüş (Clarke, 2020) ve bu dönemde kültürel diplomasiye giden yol açılmıştır (Grincheva, 2024). 20. yüzyılda yurtdışındaki kültürel faaliyetlerin koordine edilmesi amacıyla kültür enstitüleri kurulmuş ve bu ajanslar özellikle büyük güçlerin elinde dikkat çeken bir ayrıcalık olarak değerlendirilmiştir. Ancak kültür alanındaki tüm bu uygulamalar, bugün bildiğimiz haliyle kültürel diplomasi olarak ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında kavramsallaştırılmıştır. 21. yüzyıla gelindiğinde kültürel diplomasinin ve kültür enstitülerinin farklı devletler tarafından politik ve ekonomik ilişkilerini geliştirmek, ulusal imajlarını güçlendirmek ve egemenlik alanlarını genişletmek gibi farklı amaçlar için kullanılmaya başlandığı görülmektedir (Paschalidis, 2009, 285).

Kültürel diplomasi en genel anlamıyla devletlerin hakimiyet alanlarını muhafaza etmek ve genişletmek üzere geleneksel diplomasi ve silahlara yaptığı yatırımların yanı sıra imgeler ve mesajlar aracılığıyla geliştirdiği stratejilerin bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır (Cavaliero, 1986). Kavramın ilk kullanımı olarak Aline B. Louchheim'in 1954 yılında New York Times'ta yayınladığı "Kültürel Diplomasi: İhmal Ettiğimiz Bir Sanat" başlıklı makalesi gösterilmektedir. Makalede ABD'li sanatçıların nasıl dost kazanabileceği ve müttefiklerini nasıl etkileyebileceği o yılki Brezilya sanat bienali üzerinden örneklenilerek tartışılmaktadır (Louchheim, 1954; Cull, 2019).

Kavramın tanımı, 1959 yılına gelindiğinde ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından gözden geçirilmiştir. Bu bağlamda kültürel diplomasinin diğer ülkelerle kurulan ilişkilerde siyasi ve ekonomik diplomasi ile birlikte önemli bir rol oynadığına ve farklı ulusların insanları arasında hem doğrudan hem de kalıcı temas sağladığına dikkat çekilmektedir. Bu temasların inşasında Uluslararası Değişim Programlarının önemi ile uluslararası güven ve anlayış ikliminin yaratılmasındaki rolü vurgulanmaktadır (U.S. Department of State, 1959). Kültür enstitüleri ve değişim programları uzun yıllar kültürel diplomasinin birincil araçları olarak değerlendirilirken, politikacılar ve diplomatlar çoğunlukla kültürel diplomasinin ikincil araçları olarak görülmüşlerdir (Mark, 2009, 2). Kavramın sınırları zamanla mevcut amaçlar doğrultusunda devlet destekli kültür ve eğitim dağıtımlarının yanı sıra hükümet

dışı boyutları da vurgulayan ve ulusal sınırlar ötesinde gerçekleşen her türlü resmi ve gayri resmi kültürel etkileşimi kapsayan biçimde genişlemiştir (Carter, 2015).

Günümüzde kültürel diplomasi kavramıyla “karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi maksadıyla uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değiş tokuş edilmesi” ifade edilmektedir (Cummings, 2003, 1). Kültürel diplomasi hem bir devletin ulusal dilini tanıtmaya, politikalarını ve dünya görüşünü açıklamaya ya da kendi hikayesini dünyanın kalanına anlatma çabasına odaklanan iki yönlü paylaşımları hem de bir devletin diğerleri tarafından daha iyi anlaşılmasını teşvik eden tek yönlü paylaşımları kapsamaktadır (Cummings, 2003). En nihayetinde kültürel diplomatlar, diğer diplomatların yaptığını daha geniş bir insan yelpazesine, daha ısrarcı bir temelde ve genellikle daha derin tarihsel bilgi tabanıyla yaparak kendilerine özgü bir tarz ortaya koymaktadır (Arndt, 2006).

Kültürel diplomasi hedefleri arasında ülkenin sanat ve kültür yoluyla yurtdışında tanıtılması, kültürel değişimler vasıtasıyla halklar arasında bağ kurulması veya aralarındaki bağın güçlendirilmesi, zengin ve özgün kültürün tanıtılmasıyla ülke imajının güçlendirilmesi, yüksek kaliteli, yenilikçi ve yaratıcı içerikler üretilerek uluslararası alandaki iletişim ağının genişletilmesi, stratejik öneme ve benzer bir kültürel hafızaya sahip olan komşu ülkelerle ilişkilerin bölgesel programlarla desteklenmesi ve pazar geliştirme stratejileriyle kültürel ihracatların pazar erişiminin artırılması sayılmaktadır (Carter, 2015). Kültürel diplomasi, bir hükümete ya da devlete geniş yelpazede fayda sağlama potansiyeli taşımaktadır. Devletlerin çeşitli topluluklarla bağlantı kurmasına aracı olan bu tür faaliyetler temelde dış politika hedefleri ve çıkarlarıyla uyum göstermektedir.

Kültürel diplomasi ön çıkan potansiyel faydaları arasında diğer toplumlarla; politika yapıcılarının üzerinde politik, ekonomik ve askeri anlaşmalar inşa edebileceği güvene dayalı bir zemin oluşturulması; ortak çıkarlar doğrultusunda işbirliklerinin tesis edilmesi; arzu edilen kültürel değerlerin paylaşılması; hükümetteki değişikliklerin ve politik farklılıkların ötesinde bağlantı kurulması ve platformların oluşturulması; mevcut diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi veyahut yeni ilişkilerin kurulması; hem seçkinleri hem de seçkin olmayanları kapsayacak biçimde temas edilerek sivil toplumun büyümesinin teşvik edilmesi; iç kültürel tartışmaları canlandırabilecek, yanlış adımlardan kaçınacak, nefreti köreltip dostluğu ön plana çıkartacak, hassasiyetleri gözeterek tarzda ilişki kurulması sayılmaktadır (U.S. Department of State, 2005).

Kültürel diplomasi faaliyetlerinin başarılı olması için diplomatlar, politikacılar ya da hazine yetkilileri tarafından sağlanan insan, zaman ve finansmanla desteklenmesi beklenmektedir. Öte yandan kültürel diplomasi toplulukların davranışları üzerindeki etkisi uzun vadeli olarak değerlendirilmektedir. Uzun vadeli geri bildirimler ve kanıt eksiklikleri faaliyetlerin başarısının ya da başarısızlığının belirlenmesinin önünde bir engel olarak görülmektedir (Mark, 2009). Ancak kavrama yönelik akademik ilginin özellikle 2000’li yıllarda giderek artmasıyla uygulamanın sınırlarının belirginleşmesi ve gereksinimlerinin netlik kazanması, ortak anlayışa dayalı bir dış politika aracı olmasının önü açılmaktadır.

Elbette hem stratejik hem de pratik yönleri olan kültürel değişimler ve etkileşimler, kültürel diplomasi önemli unsurlarından birini oluşturmaktadır. Esnek, yaratıcı ve uyumlu kültürel faaliyetlerin temelinde ise çoğu zaman bağlamın doğru anlaşılması yatmaktadır. Zira bir ülkede etkileşim alan bir uygulamanın bir başka ülkede işe yaramadığına veyahut olumsuz bir atmosfer yarattığına rastlanabilmektedir. Dolayısıyla bilgi birikimi, teknik altyapı ya da bakış açısı paylaşılırken diğer toplulukların gereksinimlerinin de göz önünde bulundurulması beklenmektedir (Schenider, 2009).

Kültürel diplomasi hem genel çıkara hem de ulusal çıkara yönelik olması; faaliyetlerin tarafsızlığı ile stratejik yapısının dengelenmesini gerektirmektedir. Dahası sosyo-kültürel değişime dayanan geleneksel faaliyetler ile küreselleşen kültürel alanlardaki rekabete dayalı faaliyetler arasında birtakım gerginlikler yaşanmaktadır (Ang, Isar ve Mar, 2015). Bu bağlamda kültürel diplomasi kavramının anlaşılır kılınması ve her biri farklı dinamiklere dayalı belirli kavramlarla arasındaki ilişki biçiminin incelenmesi yararlı olacaktır.

Kültürel diplomasi sıklıkla Nye (1990) tarafından yumuşak güç olarak adlandırılan politikalarla yakından ilişkilendirilmektedir (Faucher ve Zhu, 2025). Yumuşak güç kavramı, Soğuk Savaş sonrasında dünya düzenini anlamlandırma çabalarının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavramla devletlerin ya da toplulukların diğerlerinin davranışlarını zorlama yerine rıza unsurları aracılığıyla kontrol etmesine imkan tanıyan bir güç kullanma biçimi kastedilmektedir. Nye’in yaklaşımı gücü savaşta askeri güç, coğrafya, nüfus ve hammaddeler ile eşleştiren geleneksel yorumlardan farklı olarak uluslararası güçten bahsederken teknoloji eğitim ve ekonomik büyüme gibi faktörleri de hesaba katmaktadır (Nye, 2023). Kültür ve değerlerin cazibesini kullanan yumuşak

gücün yolu (Nye, 2021) bu bağlamda diğer topluluklarla kültür aracılığıyla etkileşim kurmayı hedefleyen kültürel diplomasi ile kesişmektedir.

Öte yandan kültürel diplomasi sıklıkla kamu diplomasisi, uluslararası kültürel ilişkiler ve propaganda kavramlarıyla da ilişkilendirilmektedir. Kültürel diplomasi her ne kadar kamu diplomasisinin önemli bir parçası olsa da kavramlar birbiriyle eş anlam taşımamaktadır. Kamu diplomasisinde bir devletin kültürünü içermeyen medya kuruluşlarının bilgilendirilmesi gibi kültürel diplomasinin alanı dışında kalan örnek uygulamalar bulunmaktadır. Nitekim uluslararası kültürel ilişkilerde kültürel diplomasiden farklı olarak hükümeti içermeyen ya da dış politika hedeflerine katkı sağlamayan örnekler uygulamalara rastlanmaktadır. Ayrıca kültürel diplomasinin kitlelerle etkileşime girmesi de onu sert propaganda kampanyalarından farklılaştıran özellikler arasında yer almaktadır. Neticede kavramlar arasındaki farklar birbiri yerine kullanılmalarının önüne geçmektedir (Mark, 2009).

Özetle kültürün insanların ya da toplumların birbirini algılama ve farklılıkları müzakere etme biçimleri konusunda belirleyici bir faktör olduğu görülmektedir (Bound, Briggs, Holden ve Jones, 2007). Özellikle dış politikada kültüre atfedilen değer en az politik, ekonomik ve askeri konular kadar önem arz etmektedir. Kültür, değerler, sanat, eğitim farklı biçimlerde bir ekseri bir hükümet aracı olarak kültürel diplomasi çatısı altında toplanmaktadır. Kültürel diplomasi faaliyetleri arasında diğer ülkelerde ortak değerlere dayalı kültürel faaliyetler yürütmek, sponsorlar aracılığıyla festivaller organize etmek, akademisyenlerin desteğiyle konferanslar gerçekleştirmek, sanatçıların desteğiyle sergiler düzenlemek, çeşitli alanlarda ön plana çıkan kültür enstitüleri kurmak da yer almaktadır (Avşar ve Koyuncu, 2022). En nihayetinde kültürel diplomasi her ülkenin dış politika hedefleri doğrultusunda ilgili kuruluşların, kültür enstitülerinin, eğitim programlarının, medya ve küresel iletişim ağlarının imkanlarından faydalanarak rekabete dayalı, özgün ve güçlü bir mekanizma olarak kurgulanmaktadır.

3. BRITISH COUNCIL: ÖRGÜTSEL ÇERÇEVE VE FAALİYETLERİ

British Council'in faaliyetlerinin hemen hepsi kültürel diplomasi çalışmalarının parçalarını oluşturmaktadır. Her ne kadar kültürel diplomasi 21. Yüzyılın bir aracı olarak kabul edilse de British Council'in faaliyetleri çok eskilere dayanmaktadır. 1934 yılında kurulan ve 1938 yılında ilk yurtdışı ofislerini açan bir kurum olarak sahip olduğu tecrübesi ile Birleşik Krallığın kültürel diplomasi faaliyetlerinin merkezinde yer almaktadır (Taylor, 1978; Venters ve Wood, 2007).

British Council yapı olarak türdeşlerinden farklı olarak ortaya çıkmış olsa da ilk kuruluştaki amacı İngilizce öğreniminin yaygınlaştırmak ve yabancı toplumlar için İngiliz kültürünü anlatmaktır. Kurumun yapısı itibariyle hem hükümetten bağımsız gösterdiği faaliyetler sebebiyle sivil toplum kuruluşu hem de hükümetin faaliyetlerine ve dış politikalarına paralel olarak politikalar geliştirdiği için hükümet kuruluşu olduğunu da söyleyebiliriz (Fisher, 2009). Diğer bir deyişle bir yarı-hükümet kuruluşu olarak da adlandırılabilir.

Kuruluşun siyasi yapısı Birleşik Krallığın dış politikası ile doğrudan bağlantılı olmakla birlikte 2020 yılında gerçekleştirilen yeniden düzenleme ile birlikte British Council doğrudan Birleşik Krallık'ın Dışişleri Bakanlığı'na (Foreign, Commonwealth & Development Office) bağlanmıştır (DFID, 2025). Dolayısıyla da British Council'in faaliyetleri aslında Birleşik Krallık'ın çizdiği politikalar çerçevesinde Krallık'ın ekonomik, siyasi ve toplumsal çıkarlarına hizmet etmekte ve hedeflerini gerçekleştirmesine doğrudan katkı sağlamayı hedeflemektedir (British Council How we work, 2025).

British Council yönetim stratejilerini ve gerçekleştireceği politikaları belirlerken yukarıdan aşağı bir yöntem izlemektedir. Kararlar Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığının stratejileri çerçevesinde British Council'in Londra merkezinde beş yıllık olarak atanan mütevelli heyeti tarafından tasarlanmaktadır. Mütevelli Heyeti'nin belirlediği bu plan British Council'in uzun vadeli politikalarının Birleşik Krallık'ın dış politikası ile bağlantılı ve paralel olarak belirlenmesini de sağlamaktadır (British Council Board of Trustees, 2025). Kurumun rutin yönetim faaliyetleri ise İcra Kurulu Başkanı liderliğinde İcra Kurulu Başkan yardımcısı ve çeşitli yöneticiler tarafından gerçekleştirilmektedir.

British Council bünyesinde doğrudan İcra Kurulu Başkanına bağlı olarak çalışan yedi³, İcra Kurulu Başkan Yardımcısına bağlı olarak çalışan beş⁴ birim olmak üzere on iki birimden oluşmaktadır (British Council Organogram, 2025). Birimler kendi içlerinde de faaliyet alanlarına çeşitliliklerine göre ayrılmakla birlikte danışma komiteleri ile de faaliyetler desteklenmektedir. British Council'in her ne kadar özerk bir kurum olsa da Birleşik Krallık Hükümeti ile yakın ilişki içerisinde olmasına bir diğer örnek de üst düzey yöneticilerin hepsinin kamu hizmeti tecrübesi olması ve bu alandan gelmesidir.

Organizasyon yapısı içerisinde bulunan Mütevelli Heyeti British Council'in kuruluş amaçlarına uygun olarak hareket etmesi için asli sorumluluğa sahiptir. Mütevelli Heyeti'nin altında ise Denetim ve Risk, Ticari Faaliyetler, Atamalar, Ücretlendirme ve Finans olmak üzere beş ayrı alt birim bulunmakta ve mütevelli heyetine doğrudan bağlı olarak çalışmaktadır (British Council Board of Trustees, 2025). Mütevelli heyeti aynı zamanda üst düzey yöneticilerin performansının British Council'in amaçlarını ve hedefleri gerçekleştirmede ne kadar yeterli olduğu konusunda da doğrudan sorumluluk sahibidir. Heyet yılda altı kez toplanmakla birlikte kararlar yazılı hale getirildikten sonra kamu ile de paylaşılmaktadır (British Council Board of Trustees' Meeting Minutes, 2025).

Mütevelli heyetinin altında yer alan Kıdemli Liderlik Ekibi üyeleri ve İcra Kurulu Başkanı British Council'in performansı ve yönetiminden doğrudan sorumlu olmakla birlikte aynı zamanda Mütevelli Heyeti tarafından kabul edilen ve uygulanmasına karar verilen stratejilerin de icrasından doğrudan sorumludur. Kıdemli Liderlik Ekibi Üyeleri, İcra Kurulu Başkanı, Başkan Yardımcısı, Küresel Ağ Direktörü, Operasyon Direktörü, Dijital, Ortaklıklar ve İnovasyon Direktörü, Kültürel Etkileşim Direktörü, İnsan Kaynakları Direktörü, Finans Direktörü, İngilizce ve Sınavlar Direktörü ile Strateji Direktöründen oluşmaktadır. Ekipteki her kişi kendi direktörlük alanlarında sorumluluk sahibidirler (British Council Senior Leadership Team, 2025).

British Council aynı zamanda kalite standartlarını ve arttırmak ve bağımsızlığı hususunda yardımcı olabilmesi için danışma grupları ile de çalışmaktadır. Danışma grupları da sektörel danışma grupları ve Birleşik Krallık Ülke Danışma gruplarından oluşmaktadır. Gruplar sadece danışma amaçlı hizmet vermekte olup karar verme süreçlerine doğrudan katılmamaktadır. Danışma grupları dört farklı kategoriye göre sınıflandırılmaktadır. Bu kategoriler, sanat ve yaratıcı ekonomik, dijital, eğitim ve İngilizce Dili şeklindedir (British Council Advisory Groups, 2025).

Danışma gruplarının amaçları şu şekildedir; Birleşik Krallık vatandaşları ile yabancı toplumlar arasında karşılıklı anlayış yaratmak, British Council'in faaliyetlerinin savunucusu olarak hareket etmek, British Council'in stratejilerinin gelişimi için tavsiyeler vermek, kendi sektörlerinde bulunan yeniliklerden British Council'i haberdar etmek, temsil ettikleri alanların profesyonelleri olarak tavsiyelerde bulunmak, yeni eğilimleri fırsatları belirlemek, British Council ile önem atfedilen topluluklar arasında bağ kurulmasını sağlamak (British Council Advisory Groups, 2025).

British Council kültürel diplomasi faaliyetlerinin güçlü bir şekilde yürütebilmesi için gereken küresel ağa da sahiptir. Uzun yıllar sonucunda kurulan bu ağ Birleşik Krallık ülkeleri için Birleşik Krallık ve Dış İlişkiler Departmanı tarafından yabancı topluluklar için ise Küresel Ağ departmanı tarafından yürütülmektedir. Böylece British Council'in Birleşik Krallık içerisindeki varlığının haricinde Amerika, Avrupa Birliği, Diğer Avrupa, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Sahra-Altı Afrika, Güney Asya ve Doğu Asya olmak üzere yedi farklı bölgeye ayrılan ofisleri de bulunmaktadır. Bu ofisler sayesinde British Council İngilizce ve Sınavlar Departmanı⁵ ile Kültürel Etkileşim Departmanı⁶ kültürel diplomasi faaliyetlerini başarılı bir şekilde dünyanın her yerinde yürütebilmektedir (British Council Organogram, 2025).

British Council özerk bir yapıda olmasından ötürü faaliyetleri için gereken maddi desteğin önemli bir kısmını da faaliyetlerinden elde etmektedir. British Council'in 2023-2024 yılı için 989 milyon Pound olan bütçesinin 173 milyon Pound'u Birleşik Krallık bütçesinden karşılanmıştır. Bu da genel bütçenin sadece % 17'sinin hükümet desteği ile ortaya çıktığını göstermektedir. Buna ek olarak hükümet desteği yıllar içerisinde oran olarak düşüş de göstermektedir. 2022-2023 yılında %19 olan hükümet desteği oranı sonraki yıl için %2 oranında düşüş

³ İngilizce ve Sınavlar, Kültürel Etkileşim, Dönüşüm, Operasyonlar, Kurumsal İlişkiler, Finansal ve Kurumsal Hizmetler ve İnsan Kaynakları.

⁴ Strateji, Kurumsal İletişim, Eşitlik- Çeşitlilik -Kapsayıcılık, Birleşik Krallık Bölgesi ve Dış İlişkiler ve Küresel Ağ.

⁵ Departmanın birimleri: Yeni Ürün Geliştirme, İngilizce Dil Hizmetleri, Pazarlama, Sınavlar ve British Council Okulları.

⁶ Departmanın birimleri: ise Araştırma ve Politika İçgörüsü, Strateji ve Planlama, Küresel Danışmanlık ve İş Hizmetleri, Eğitim, Eğitim Sistemleri için İngilizce, Sanat ve Kültür.

göstermiştir. Daha geriye gidildiğinde ise 2018 yılında hükümet destek oranı %22 civarındadır (British Council Annual Report, 2024). Geri kalan %83'lük kısım ise British Council'in öğretim ve sınav hizmetlerinden, ihale sözleşmelerinden ve ortaklıklardan gelmektedir.

1950'li yıllardan itibaren British Council'e hükümet tarafından atfedilen önemden ötürü faaliyetler dönemsel olarak hükümet tarafından incelenmekte ve rapor hazırlanmaktadır. Bu rapor neticesinde de Hükümet bazı programları doğrudan finanse etmektedir (British Council How we work with government, 2025). Dolayısıyla British Council'in faaliyetleri ve hükümet tarafından sağlanan destek Birleşik Krallığın dış politikası ile doğrudan ilintilidir. Buna ek olarak British Council temel misyon olarak da çalışmalarını Birleşik Krallık'ın uluslararası hedefleriyle uyumlu hale getirme çabası içerisindedir.

Hükümet için British Council Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan bir organizasyon olmakla birlikte (Lee, 1995) dünya çapındaki yerel ve bölgesel yönetimlerle iletişim açısından da British Council'den destek almaktadır. Diğer bir deyişle hükümetin politika belirlerken doğrudan danıştığı kurumlardan birisi de British Council'dir. British Council ile hükümet arasındaki ilişkinin en net kanıtı ise mütevelli heyetinin doğrudan Dışişleri Bakanlığı tarafından atanmasıdır. Ayrıca mütevelli heyeti başkanı her yıl düzenli olarak dışişleri bakanı ile faaliyetlerle alakalı olmak üzere görüşmek zorundadır (FCDO British Council, 2025).

British Council, hükümetin yanı sıra Parlamentoda yer alan milletvekilleri ile de doğrudan bağlantı halindedir. British Council ve Yumuşak Güç için Tüm Partilerden Parlamento Grubu (All-Party Parliamentary Group for the British Council and Soft Power) British Council'in çalışmaları ile alakadar olmak isteyen Avam Kamarası ve Lordlar Kamarası üyelerinden oluşan parti ötesi bir grup niteliğindedir. Temel amacı ise parlamenterlerin British Council'in faaliyetlerini öğrenmelerini sağlamak, İngilizceyi, İngiliz eğitimini ve kültürünü tanıtmak aynı zamanda da British Council'in uzun vadeli çalışmalarına destek olmaktır (British Council How we work with government, 2025; APPG British Council and Soft Power, 2025).

Hükümet ile olan bu ilişkiler çerçevesinde bakıldığında British Council'in kültürel diplomasi faaliyetleri hem hükümet hem de Birleşik Krallık Parlamentosu tarafından desteklenmektedir. Bu destek çerçevesinde ve dışişleri bakanlığının da yıllardan beri süregelen politikaları ile birlikte British Council'in kültürel diplomasi faaliyetleri dört ana dala ayrılmaktadır. Bunlar; aktif destek (fikri ve mali), eğitim, kültürel faaliyetler, İngilizce dil eğitimi ölçme değerlendirme ve akreditasyon şeklindedir. Bu dört alan British Council'in dünya çapında kültürel diplomasi faaliyetlerinin ayaklarını oluşturmaktadır (Zhou, 2022).

Aktif destek çerçevesinde British Council'in faaliyetlerinin bir kısmı 1997 yılından 2020 yılına kadar Uluslararası Kalkınma Bakanlığı (Department for International Development⁷) tarafından finanse edilmiştir (DFID, 2025). Bu minvalde hükümet tarafından gerçekleştirilen resmi kalkınma yardımları da British Council üzerinden en az gelişmiş ülkelere aktarılmıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedefleri çerçevesinde gerçekleştirilen resmi kalkınma yardımları için projeler ve ülkelerin belirlenmesi işlemi British Council tarafından gerçekleştirilmiştir. Özellikle 2000 yılında Birleşmiş Milletler'in New York Zirvesi'nde Kalkınma hedeflerinin ilan edilmesi ile birlikte Birleşik Krallık Hükümeti de resmi kalkınma yardımlarını British Council üzerinden gerçekleştirmiş ve British Council kalkınma odaklı projelere ciddi önem vermeye başlamıştır (British Council Official Development Assistance, 2020).

British Council'in kültürel diplomasi faaliyetlerinin ikinci ayağı olan eğitim ayağında iki ayrı dal bulunmaktadır; eğitim faaliyetleri ve burslar. Eğitim faaliyetleri temel, mesleki, yüksek, mesleki bilimsel araştırmalar olarak kademelerine ayrılmıştır. Temel eğitim faaliyetleri çerçevesine amaç okullardaki eğitim ve öğretimin kalitesini arttırmaktır. Bu sebeple de ilk ve ortaöğretim seviyesi doğrudan hedef alınmıştır. Yükseköğretim faaliyetleri çerçevesinde ise yabancı kurumları ve hükümetleri iş birliği konusunda desteklemek ve cesaretlendirmektir (DePHE, 2013). Burada British Council'in temel amacı İngiliz kültürünün tanıtılması ve aynı zamanda yabancı toplumlar ile Birleşik Krallık vatandaşları arasında dostluk anlayışını geliştirmektir. Mesleki eğitim faaliyetleri çerçevesinde ise British Council yabancı toplumlar nezdinde teknik becerileri eğitimi sağlayarak genç işsizliği azaltmak ve ekonomik kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır (British Council Skills and employability, 2025). Son olarak bilimsel araştırma faaliyetlerinin amacı ise dünyanın birçok farklı bölgesindeki bilim insanları arasında bağ kurmak ve Birleşik Krallık'ta çalışma imkanları, fonlar hakkında bilgi vermek aynı zamanda da sivil toplum tartışmalarını tüm dünyada desteklemeyi amaçlamaktadır (British Council Our Programmes, 2025). Eğitim

⁷ Bu bakanlık 1997 yılında kurulmuş 2020 yılında kapatılarak faaliyetler doğrudan Dışişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır.

faaliyetlerinin yanı sıra Birleşik Krallık tarafından sağlanan eğitim bursları da kültürel diplomasi faaliyetlerinin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. British Council nezdinde aktif olarak sürdürülen tüm yabancı toplumların başvurabileceği 200'den fazla burs programını bizzat yürütmektedir (British Council Scholarships and funding, 2025). Bu burslar sayesinde dünyanın dört bir yanından kişiler eğitim ve araştırma ödenekleri elde etmekte ve gerek Birleşik Krallık'a gelerek gerek ise kendi ülkelerinde çeşitli faaliyetler sürdürebilmektedir.

Kültürel faaliyetler alanı British Council'in kültürel diplomasi faaliyetlerinin üçüncü ayağını oluşturmaktadır. Sanat ve sosyal programlar olmak üzere kendi içerisinde ikiye ayrılan bu ayakta British Council sanat alanında İngiltere'nin sanatsal faaliyetlerini ve kültürünü dünyaya tanıtmak amacıyla sanat alanında çalışan önemli isimler ile iş birliği gerçekleştirmektedir (British Council Arts Projects, 2025). Böylece dünya çapında tüm insanların İngiliz kültürüne aşina olmaları hedeflenmektedir. British Council aynı zamanda sanatsal faaliyetler ile birlikte toplumlar arasında iş birliği kurmayı da desteklemektedir. Bu ayağın bir diğer kolu olan sosyal programlarla ise British Council yabancı toplumlarda sivil toplumu güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bunu gerçekleştirirken gerek sivil toplum kuruluşlarına destekler vererek projeler geliştirmelerinin önünü açmakta gerek ise bu kurumlara ve yabancı toplumlara, hesap verilebilirlik, hukukun üstünlüğü sosyal girişimcilik, kadınların güçlendirilmesi alanlarında çeşitli projeler vasıtasıyla da destekler vermektedir.

British Council'in kültürel diplomasi faaliyetlerinin son ayağını ise İngilizce dil eğitimi ölçme değerlendirme ve akreditasyon ayağı oluşturmaktadır. British Council dünya genelinde açtığı merkezler ve ofisler vasıtasıyla yabancı toplumlara yönelik İngilizce dil kursları sunmaktadır (British Council Learn English, 2025). Dil eğitim ile ilgili materyaller hazırlamakta ve profesyonel danışmanlık hizmetleri de sunmaktadır. British Council aynı zamanda Birleşik Krallık topraklarındaki eğitim kurumlarına faaliyette olduğu 100 ülkede İngilizce öğretimi sunmaları için akredite etmekte ve lisan vermektedir (British Council, 2025a). Bu lisanslama ile birlikte İngilizce eğitimi bireylerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmakta ve hedef kitle daha da rahat tespit edilmektedir. Dil eğitimi ve yeterlilik sınavı ile ilgili dünyadaki en yaygın sınav olan International English Language Testing System (IELTS) de British Council, Cambridge Assessment English ve IDP Education ortaklığında dünyada 140'tan fazla ülkede 4000'den fazla test merkezinde gerçekleştirilmekte ve her yıl 2,5 milyon kişide fazla kişi bu sınava katılmaktadır (IELTS, 2025).

British Council'in eğitim faaliyetleri sadece dil eğitimi ya da IELTS ile sınırlı da değildir. British Council aynı zamanda Birleşik Krallık'taki farklı kurumlar ile de iş birliği çerçevesinde mesleki yeterlilik seviyelerini belirleyen sınavlar ile üniversite sınavlarını da yürütmektedir. Dünya genelindeki sınav merkezlerinde akademik ve mesleki sınav yeterlilikleri için sınav gerçekleştirmekte ve buna karşılık da yetkinlik belgeleri sunmaktadır (British Council Exams, 2025; British Council Accredited centres A-Z, 2025).

4. TÜRKİYE MAARİF VAKFI: ÖRGÜTSEL ÇERÇEVE VE FAALİYETLERİ

Türkiye Maarif Vakfı, 17 Haziran 2016 sayılı kanunla Türkiye adına uluslararası eğitim faaliyetleri yürütme yetkisiyle kurulmuştur. Bu yönüyle Milli Eğitim Bakanlığının yanı sıra eğitim kurumu açma konusunda doğrudan yetkilendirilen tek kuruluş olma özelliği taşımaktadır. Yurtdışında okul öncesi faaliyetlerden yüksek öğretim faaliyetlerine kadar geniş bir skalada eğitim faaliyetleri yürüten vakıf, kamu yararına çalışmakta ve kâr amacı gütmemektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2025). Türkiye Maarif Vakfı, ülkenin politik, ekonomik, sosyo-kültürel hassasiyetleri çerçevesinde yakın zamanda özel bir kanunla kurulmuş hem kamu tüzel kişiliğine hem de özel hukuk tüzel kişiliğine sahip (Çelik, 2023) bir kültürel diplomasi aracı olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye'nin 2000'li yıllardaki yumuşak güç politikalarında stratejik bir rol oynamaktadır (Karahan ve Abbas, 2022; Karslı ve Yazgan, 2024).

Vakfın ülkelerdeki farklı mevzuatlara uyum sağlaması, uluslararası kriz anlarında ulusal menfaatler doğrultusunda etkili kararlar alması, köklü uluslararası eğitim kurumlarıyla rekabet edebilir düzeyde olması beklenmektedir. Nitekim hibrit yapısı, vakfın uluslararası politikalarda ve küresel eğitim pazarında temsil gücünü yükseltmekte ve işbirliğine yatkın, esnek ve hızlı kararlar almasının önünü açmaktadır. Dahası finansal güç açısından da diğer kurumlarla rekabet edebilir ve faaliyetlerini yürütebilir bir konum sergilemektedir (Çelik, 2023). Tüm bu faaliyetler yürütülürken kurumun yurtdışındaki örgün, yaygın ve nitelikli eğitim kurumları ve kültür merkezleri altı kıtayı kapsayacak biçimde genişlemiştir. Ayrıca kurum faaliyetleri, destekleyici çeşitli programlarla desteklenmektedir. Örneğin kurum bünyesinde başarılı öğrencilere çeşitli burs imkanları sunulmakta, Kariyer Takip ve Rehberlik Sistemi aracılığıyla kariyer planlama desteği ve mesleki yeterlilikleri göz önünde

bulundurularak çeşitli eğitimler verilmekte, konaklama ihtiyaçları için yurt, pansiyon ya da lojman tesis edilmekte, eğitim gereksinimleri için yazılım, bilgisayar ve kitap gibi materyaller verilmektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2025).

Türkiye Maarif Vakfının öne çıkan hedefleri arasında “Anadolu irfanına sahip, erdemli insan yetiştirmek” yer almaktadır. Nitekim vakfın logosu da sembolik bir değer taşımaktadır. Türk mavisisi olarak da bilinen turkuaz rengindeki çok yönlü ve hem özgün hem de ortak özelliklere sahip sağlam doku, kuşaktan kuşağa aktarılan ve geleceğe taşınan bir medeniyet mirasını temsil etmektedir. Kapsayıcılık, dayanışma, iş birliği ve evrensellik kurumun temel değerleri içerisinde sayılmaktadır. Çalışma alanları okul öncesi, ilk okul, orta öğretim ve yüksek öğretim kademelerini kapsayan Vakıf, eğitim kurumları açmanın yanı sıra kütüphanelerin kurulmasına, laboratuvarların açılmasına, sanat, kültür ve spor faaliyetlerinin yürütüleceği tesislerin inşasına da destek vermektedir. Eğitimin tamamlayıcı unsurları arasında sayılan bu tür girişimlere ilaveten eğitim amaçlı yayınlar hazırlanmakta ve çalıştaylar, konferanslar, seminerler, sempozyumlar, fuarlar ve paneller düzenlenmektedir. Dahası hem öğrencilere hem de öğretmenlere yönelik ulusal ve uluslararası düzeylerde etkinlikler düzenlenmesi yoluyla etkileşim ağı genişletilmektedir. Bu bağlamda farklı ülkelerle eğitim alanında iş birliklerinin de önü açılmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2025).

Vakfın bahis konusu hedefleri gerçekleştirirken başvurduğu ana ve tamamlayıcı unsurlar göz önüne alındığında gerek ulusal gerekse uluslararası alanda sunduğu katkılar daha da belirginleşmektedir. Vakıf, Türkiye ile faaliyet gösterilen ülke arasında orta-uzun vadede olumlu ilişkiler geliştirilmesine, eğitim verilen ülkelerdeki toplumlarla kültürel köprüler kurulmasına veyahut mevcut bağların güçlendirilmesine ve etkileşime girilen ülkelerdeki Türkiye algısının şekillendirilmesine, Türk kültürünün ve dilinin yakın ve uzak coğrafyalara taşınmasına katkı sağlamaktadır (Kaplan, Çimen ve Balcı, 2022).

Türkiye Maarif Vakfı'nın çalışma alanları ana hatlarıyla eğitim öğretim merkezleri açma ve eğitime destek vermektir. Bahis konusu merkezlerde yurtdışında ikamet eden Türklere yönelik çocukların anadilleri olan Türkçeyi öğrenmesi ya da geliştirmesi gibi eğitimler verilmektedir. İlaveten geliştirilen “Büyük Türkçe” ve “Türkçe Saati” gibi projeler ve bilimsel çalışmalar desteklenmektedir. Böylelikle Türkçe öğretimi yaygınlaştırılmaktadır. Eğitim programları, ders içerikleri ve metotlar, günümüz hedeflerine uygun biçimde ve kültürel hassasiyetleri de dikkate alarak kapsamlı biçimde güncellenmektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2025). Dile kültür taşıyıcıları arasında stratejik bir önem atfedilmekte ve Türkçe ile birlikte Türk kültürü de yaygınlaştırılmaktadır (Sancak, 2022). Kültürel çeşitlilikleri göz önünde bulunduran Vakıf, tüm bu misyonları gerçekleştirirken çeşitli bilgi, belge ve imkan paylaşımında bulunmanın yanı sıra Türkiye'nin yurtdışındaki görünürlüğünün artırılmasına, diğer devletlerle olan kültürel bağların kuvvetlendirilmesine, dostluk ilişkilerinin tesis edilmesine ve kültürel alışveriş kapasitesinin artırılmasına da yardımcı olmaktadır.

Farklı kıtalardaki eğitim merkezlerinde birbirinden farklı ancak bir politikanın parçası olarak birbirini besleyen uygulamalar bulunmaktadır. IM Okul Öncesi Programı, 2023 yılı itibarıyla Romanya, Kuzey Makedonya, Mali, Cibuti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Moritanya, Togo ve Kongo'daki eğitim bakanlıkları tarafından kabul edilmiştir. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı ve Türk Kültürü ve Medeniyeti Ders Programı sistemli biçimde Türkiye'yi ve Türk dilini, kültürünü, tarihini, sanatını, edebiyatını, coğrafyasını dünyaya tanıtmaya yolunda kültürlerarası diyalogu ve etkileşimi teşvik etmektedir. Programlar, uluslararası sınavlar, bilimsel organizasyonlar, yarışmalar ve spor müsabakalarıyla da desteklenmektedir. İlaveten araştırma merkezleri, konumlandığı ülkelerle Türkiye arasında stratejik mahiyette eğitim iş birlikleri kurmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2025). Vakfın bu yönleriyle de Türkiye'nin kültürel hazinesi, tarihsel bağları ve jeopolitik konumu çerçevesinde hedef ülkelerle iş birliği yaptığı veyahut mevcut ilişkileri geliştirdiği görülmektedir (Karşlı ve Yazgan, 2024).

Türkiye Maarif Vakfı'nın gerek öğretmenleri gerekse idarecileri kültür elçileri olarak tanımlanmaktadır. Nitekim 2021 yılında “Eğitimde Yeni Eğilimler ve Dönüşüm”, 2022 yılında “Okulun Geleceği, Pandemi Sonrası Eğitimin İhtiyaçları”, 2023 yılında “Eğitimde Değişimi Yönetmek” ve 2024 yılında “Eşit ve Daha Adil Bir Toplum ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Eğitim” konularıyla İstanbul'da gerçekleştirilen Eğitim Zirvelerini bu çabaların bir parçası olarak değerlendirmek mümkün gözükmemektedir. Tüm bu faaliyetler ve programlar yürütülürken yurtdışındaki eğitim-kültür merkezlerinin sayısı giderek artmış, eğitim verilen ülke sayısı elli beş, eğitim kurumu sayısı dört yüz altmış altı, Türkiye Araştırmaları Merkezi sayısı on iki, öğrenci sayısı elli beş bin iki yüz seksek iki, yurt sayısı kırk dörde ulaşmıştır (Türkiye Maarif Vakfı, 2025a; Türkiye Maarif Vakfı, 2025b). Bu tür faaliyetler genellikle kazançların çoğu zaman karşılıklı olduğu dış politikalarla bağdaştırılmaktadır. İlaveten Türkiye'nin hem aktif olarak benimsediği yumuşak güç politikalarıyla hem de yakın ilişki tesis etme eğiliminde olduğu coğrafyalara yönelik geliştirdiği kültür politikalarıyla ilişkilendirilmektedir.

Türkiye Maarif Vakfı tarafından resmi temas kurulan ülke sayısının yüz on ikiye eriştiği ifade edilmektedir. Bu ülkelerin neler olduğuna bakıldığında şu tabloyla karşılaşılmaktadır: Amerika Birleşik Devletleri, Afganistan, Almanya, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belarus, Belçika, Bosna Hersek, Burkina Faso, Burundi, Cibuti, Çad, Ekvator Ginesi, Endonezya, Etiyopya, Fildişi Sahili, Fransa, Gabon, Gambia, Gana, Gine, Güney Afrika, Gürcistan, Irak, Kamerun, Kanada, Kırgızistan, KKTC, Kolombiya, Kongo, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya, Macaristan, Madagaskar, Mali, Moritanya, Nijer, Pakistan, Romanya, Sao Tome ve Principe, Senegal, Sırbistan, Sierra Leone, Somali, Sudan, Tanzania, Togo, Tunus, Ürdün, Venezuela, Zambiya (Türkiye Maarif Vakfı, 2025a). Türkiye Maarif Vakfının temas ettiği ülkelere bakıldığında özellikle Afrika'daki ülkelerle ilişkilerinin yoğun olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin Afrika'daki politik, ekonomik ve sosyo-kültürel nüfuz alanını genişletme politikalarının bir nevi tezahürü olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Türkiye ile Afrika ilişkilerinin ve iş birliklerinin güçlendirilmesinde Büyükelçiliklerin yanı sıra Türkiye Maarif Vakfı gibi kurumların faaliyetlerine gösterilen önem Dışişleri Bakanlığı tarafından da belirtilmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2025)

Türkiye Maarif Vakfı'nın faaliyetleri arasında Uluslararası Maarif Dergisi, Maarif Bülten ve Türk Maarif Ansiklopedisi gibi kültürel etkileşimi arttıran yayınları önemli yer tutmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2025c). İlaveten Maarif Ajansı, Vakfın görünürliğini destekleyen bir diğer unsur olarak yorumlanmaktadır (Maarif Ajansı, 2025). Ayrıca düzenli biçimde yayınlanan Faaliyet Raporlarına da Vakfın mahiyetini göstermesi açısından kritik önem atfedilmektedir (Türkiye Maarif Vakfı, 2025d).

Türkiye Maarif Vakfı'nın tüm bu faaliyetleri yürütürken gerek yakın coğrafyada gerekse uzak bölgelerde temas kurduğu ülkelerin önceliklerine ve sosyo-kültürel dokusuna da dikkat etmesi gerekmektedir. Örneğin Balkanlar gibi kültürel ve tarihsel bağların olduğu bir bölgede dahi Türkiye imajının ülkeler arasında farklılık arz edebilmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan farklılıklar doğrultusunda her ülkeye özgü içerikler, programlar ve yayınlar üretmesi beklenmektedir (Sancak, 2022).

En nihayetinde Türkiye Maarif Vakfı, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrasında gücünü politik, ekonomik ve askeri unsurların yanı sıra sosyal ve kültürel unsurlarla da desteklemeye başladığı çok yönlü ve çok amaçlı stratejilerin 2000'li yıllardaki yansımalarından biri olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin zengin kültürel mirası, kültürel diplomasi faaliyetleri aracılığıyla çeşitli kurumlar ve kuruluşlar eliyle yurtdışına taşınmakta, kültürel hafıza temsil gücü yüksek programlarla güçlendirilmekte ve giderek artan kültürel etkileşimlerle nüfuz alanı genişletilmektedir. Böylece çok bölgeli bir aktör olan Türkiye'nin yumuşak güç kapasitesinin daha etkin kullanılması ve toplumsal bağların kuvvetlendirilmesi amaçlanmaktadır.

5. TARTIŞMA

Kültürel diplomasinin önde gelen unsurları arasında yer alan kültürel etkileşimler ve kültürel değişimlerin hem stratejik hem de pratik yönleri bulunmaktadır. Kültür, devletlerin diğer aktörlerle güvene dayalı politik, ekonomik ve sosyo-kültürel ilişkiler kurabileceği bir zemin oluşturmaktadır. Kültürel diplomasi kimi zaman devletlerin kendi hikayesini diğerlerine aktardığı çift yönlü paylaşımlara kimi zamansa diğerleri tarafından anlaşılacak üzere kurgulanan tek yönlü paylaşımlara denk düşmektedir. Elbette tüm bu faaliyetlerin başarılı olabilmesi için evvela politika yapıcılar tarafından ortaya konacak iradeye, uzun vadeli planlara ve finansmana ihtiyaç duyulmaktadır. Bu finansman sağlansa dahi kurumların faaliyetlerini buna göre organize etmeleri de gerekmektedir. Kültürün toplumlar arasında sosyal ilişkiler kurabildiği göz önünde bulundurulduğunda ne kadar farklı coğrafyada bu ilişki sağlarsa ülkelerin de nüfuz alanının o denli genişleyeceği aşikardır. Bu sebeple de iki ülkenin dünyada en fazla farklı bölgede faaliyet gösteren kurumları olarak British Council ve Türkiye Maarif Vakfı dış politikada kültüre atfedilen değeri doğrudan yansıtmaktadır. İlgili kuruluşlarda kültür farklı biçimlerde bir politika aracı olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bölümde kurumların bilgi birikimi, teknik altyapısı, bakış açıları, faaliyetleri ve örgütsel yapısı mukayeli olarak incelenerek rekabete dayalı, özgün, güçlü ve gelişime açık yönleri tespit edilmektedir.

British Council ve Türkiye Maarif Vakfı iki farklı ülkenin kültürel diplomasi faaliyetlerini yürüten ve iki ülkenin de önem atfettiği kurumlardandır. Kültürel etkileşime ve değişime dayalı faaliyet alanları benzerlik gösterse de aslında faaliyet alanlarının kapsamı oldukça farklıdır. Buna rağmen kültürel diplomasi faaliyetlerinde aktif olarak rol almakta ve ülkelerinin dış politikasına paralel olarak kültürel diplomasi faaliyetleri yürütmeye çalışmaktadırlar.

Her iki kurum da kültürel diplomasinin tanımı olarak kabul edilen fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değiş tokuş edilmesi işlevini başarılı bir şekilde yerine getirmektedir. Her iki kurum da kendi ülkelerinin ulusal

dilini tanıtmaya, politikalarını ve dünya görüşünü anlatmaya çalışsa da bunu yapma şekilleri bakımından yöntemleri farklılık arz etmektedir. British Council dünya genelinde açtığı merkezler ve temsilcilikler vasıtasıyla İngiliz dilini yaygınlaştırmaya ve aynı zamanda yine temsilcilikleri vasıtasıyla da ölçme değerlendirme işlemi standardize ederek gerçekleştirmektedir. Türkiye Maarif Vakfı ise Türk dilini yayma çabasını yurtdışında Türkiye adına okul öncesi, ilk, orta ve lise kademesi okullar açarak ve yabancı öğrencilere kendi ülkelerinde bu okullarda okuma fırsatı vererek sağlamaktadır. Bu okullardan mezun olan öğrenciler Türk kültürü ve Türk diline hâkim olarak mezun olmakta sonrası için de Türkiye için kültürel diplomatlar olmaktadır.

Kültürel diplomasının hedefleri arasında olan ülkenin yabancı toplumlara sanat ve kültür yoluyla tanıtılması, kültürel değişim yaratacak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve böylece kültürel bağ kurulmasını da hem Türkiye Maarif Vakfı hem de British Council tarafından gerçekleştirilmektedir. British Council İngiltere'nin sanatsal faaliyetlerini dolayısıyla da kültürünü dünyaya tanıtmak için sanat alanında çalışan önemli isimler ile iş birlikleri gerçekleştirme yoluna gitmektedir. Hem uluslararası iş birliği ile kültürel etkileşimi desteklemekte hem de İngiliz kültürünün yabancı toplumlar nezdinde sanatsal faaliyetler aracılığıyla tanıtılmasını sağlamaktadır. Buna ek olarak sanatsal faaliyetler neticesinde toplumlar arasında farklı iş birlikleri geliştirmeyi ve bu iş birlikleri sayesinde toplumların yakınlaşmasını da sağlamaktadır. Türkiye Maarif Vakfı ise bu alandaki faaliyetlerini iki farklı ayakta sürdürmektedir. TMV, Türk Kültürü ve Medeniyeti Dersi Programı ile Türk kültürünü tanıtmak ve yaygınlaştırmak için bir ders programı hazırlamıştır. Ders programının içinde Türk kültürü, sanatı, mutfağı, turizmi mimarisi ve teknolojisi bulunmaktadır. Dolayısıyla da Türk kültürü geniş bir şekilde farklı yönleriyle birlikte tanıtılma imkânı sağlanmaktadır. Buna ek olarak Türkiye Maarif Vakfı yabancı ülkelerde kültür merkezleri kurarak Türk kültürünün tanıtılmasını da sağlamaktadır.

Sivil toplumun desteklenmesi ve büyümesinin teşvik edilmesi yeni ilişkilerin kurulması açısından da bir kültürel diplomasi faaliyeti olarak yer almaktadır. Bu minvalde British Council sosyal programlar vasıtasıyla yabancı toplumlarda sivil toplumu güçlendirmeyi amaç edinmektedir. Bunu gerçekleştirmek için de sivil toplum kuruluşlarının özellikle sosyal girişimcilik ve kadınların güçlendirilmesi alanlarındaki proje geliştirmelerini desteklemekte yoluna gitmektedir.

Kültürel diplomasi faaliyetlerinin başarısı aynı zamanda deneyimli devlet çalışanları ya da eskiden devlette çalışmış deneyimli kişiler tarafından desteklenmesiyle doğrudan orantılıdır. Bu minvalde British Council kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi için üst düzey yöneticilerin kamu hizmeti tecrübesi olması yazılı olmayan bir kural şeklinde uygulanmaktadır. Mütevelli heyeti, üst düzey yöneticiler ve departman müdürlerinin hepsi kamu hizmeti tecrübesi bulunan kişilerden oluşmaktadır. Türkiye Maarif Vakfı da bu konuda hassasiyet göstermektedir. Mütevelli heyetinden başlamak üzere vakfın yönetim kadrosu başta eğitim alanında olmak üzere önemli alanlarda kamu tecrübesi olan kişilerden oluşmaktadır. Bu durum da kamu diplomasisi faaliyetlerinin başarıya ulaşma şansını her iki kurum için de artırmaktadır.

British Council'in tarihi ve geçmişten gelen bilgi birikimi ile birlikte kültürel diplomasi faaliyetlerinin çeşitliliği ve bütçe açısından Türkiye Maarif Vakfının önünde olduğu aşîkârdır. Türkiye Maarif Vakfının 2024 yılı bütçesi 5 milyar 702 milyon Türk lirası (Ayhan, 2024) iken British Council'in bütçesi ise 19 milyar 527 milyon civarındadır. British Council dünya üzerinde yaygın ağı, temsilcilikleri, sınav merkezleri ve ölçme değerlendirme faaliyetleri sayesinde de bu miktarın %83'ünü kendi öz kaynaklarından oluşturmaktadır (British Council Annual Report, 2024). Kültürel diplomasi faaliyetlerinin maddi destekler sayesinde daha etkin başarılı olduğu göz önüne alındığında British Council'in kültürel diplomasi faaliyetleri çerçevesinde Türkiye Maarif Vakfından daha önde olduğu görülmektedir.

İki kurumun kültürel diplomasi faaliyetleri alanında ayrıştığı bir diğer alan ise eğitim faaliyetlerinin çeşitleridir. Türkiye Maarif Vakfı okul öncesinden başlayarak yükseköğrenime kadar farklı seviyelerde açtığı eğitim kurumları ile eğitim vererek Türk dilini ve Türk kültürünü yaygınlaştırmakta ve tanıtmaktadır. British Council ise hali hazırda Birleşik Krallık üzerinde eğitim veren kurumları akredite ederek dünya çapındaki ağı sayesinde yabancı toplumlardaki öğrencilerin bu kurumlar ile etkileşime girmelerini ve eğitimler almalarını sağlama yoluna gitmektedir. Bu faaliyetler çerçevesinde bakıldığında British Council'in dünya üzerinde 100'den fazla ülkede ofisi bulunmaktadır. Aynı zamanda 200'den fazla bölgede de iş birliği yaptığı kuruluşlar bulunmaktadır. Bu ağ sayesinde British Council Birleşik Krallık'ta bulunan eğitim kurumlarının tanıtımlarını daha etkin bir biçimde gerçekleştirebilmektedir. Türkiye Maarif Vakfı ise 55 ülkede eğitim faaliyeti yürütmektedir. Tabi ki eğitimin bizzat o ülkede yürütülmesi operasyonel olarak daha zor bir süreç olmasından ötürü henüz 2016 yılında kurulmuş bir kurum olan Türkiye Maarif Vakfını 1934 yılında kurulmuş British Council ile karşılaştırmak gerçekçi

olmayacaktır. Fakat kültürel diplomasi faaliyetleri çerçevesinde British Council'in ağı daha geniş ve etkin bir şekilde çalışmaktadır.

British Council ile Türkiye Maarif Vakfı arasındaki bir diğer farklılık British Council'in sivil toplum ile ilgili projeler gerçekleştirmesi ve desteklediği alanlarda yasalar çıkması için destekler vermesi, diğer bir deyişle süreçlere aktif olarak katılmasıdır. Buna örnek olarak Uganda'da eşit fırsatlar yasasının çıkmasına aktif destekte bulunmuş, aynı zamanda bazı ülkelerin Cinsiyet Eşitliği Partnerlik Programına entegre olmalarını sağlamaktadır. Türkiye Maarif Vakfı ise sivil toplumu yönlendiren faaliyetler doğrudan dâhil olmamakta ve faaliyetlerini eğitim çerçevesinde sürdürmektedir.

İki kurum arasındaki en temel farklılık ise kuruluşların bağlı oldukları kurumlardır. British Council doğrudan Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığının alt kurumu olarak varlığını sürdürmektedir. Aynı zamanda hükümet ile ve parlamento ile doğrudan bağlantısı olmakla birlikte düzenli toplantılar da gerçekleştirmektedir. Buna mukabil Türkiye Maarif Vakfı'nın doğrudan Türk hükümeti ile bağlantısı bulunmamaktadır.

British Council ve Türkiye Maarif Vakfı iki farklı ülkenin kültürel diplomasi faaliyetleri yürüten kurumları olarak kültürel diplomasi faaliyetlerinin gerekliliklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu minvalde de ülkelerinin dış politikalarına paralel olarak yürüttükleri kültürel diplomasi faaliyetleri ile birlikte kendi ülkelerinin kültürlerini yaygınlaştırmak ve tanıtmak için çaba göstermektedirler. Her ne kadar temel faaliyet alanları eğitim olsa da faaliyetlerin farklılıkları sebebiyle kültürel diplomasi faaliyetleri de çeşitlilik göstermektedir. Her iki kurum da ülkelerin kültürel etkisini artıran ve ülkeler arasında diplomatik bağları kuvvetlendirmeye çalışan araçlar olarak görev yapmaktadır. Tabii ki kültürel diplomasi faaliyetinin uzun vadeli bir çıktı vermesinden ötürü British Council'in faaliyetlerinin karşılığı Türkiye Maarif Vakfı'nın faaliyetlerine göre daha fazla olmaktadır.

Tablo 1. Türkiye Maarif Vakfı ve British Council'in Kültürel Diplomasi Faaliyetleri ve Nasıl Gerçekleştirildiği?

Faaliyet	Nasıl gerçekleşiyor?	
	Türkiye Maarif Vakfı	British Council
Dilin tanıtımı ve yaygınlaştırılması	Evet	Evet
	1. Türkiye adına okul öncesi, ilk, orta ve lise kademesi okullar açarak	1. Dünya genelinde açtığı merkezler ve temsilcilikler vasıtasıyla 2. Ölçme değerlendirme işlemini standardize ederek
Sanat ve kültür yoluyla tanıtım	Evet	Evet
	1. Türk Kültürü ve Medeniyeti Dersi 2. Kültür merkezleri kurulması	1. Sanat alanında çalışan önemli isimler ile iş birlikleri
Sivil toplumun desteklenmesi ve büyümesinin teşvik edilmesi	Hayır	Evet
		1. Sivil toplum kuruluşlarının proje geliştirmelerini destekleme yoluna gidilmesi
Deneyimli devlet çalışanlarından destek alma	Evet	Evet
	1. Yönetim kadrosunun geçmişte kamu hizmetinde görev almış olması	1. Yönetim kadrosunun geçmişte kamu hizmetinde görev almış olması
Eğitim faaliyetleri	Evet	Evet
	1. Okul öncesinden başlayarak yükseköğrenime kadar farklı seviyelerde açılan eğitim kurumları	1. Birleşik Krallık üzerinde eğitim veren kurumları akredite ederek

6. SONUÇ

Kültürel diplomasi faaliyetleri bir ülkenin sanat ve kültürünü farklı şekillerde kullanarak diğer toplumlarda bir etki yaratabilme anlamına gelmektedir. Sanat ve kültür farklı toplumların ortak paydada buluşmasını sağlayabilmekle birlikte bu iki kavramı kullanan kültürel diplomasi ise toplumlar arasında bir bağ ya da köprü kurmak için gereken ortamı sağlayabilmektedir. Coğrafya olarak çok uzak topluluklar bile kültürel diplomasi faaliyetleri sayesinde bir araya gelebilmekte ve dayanışma içerisinde olabilmektedir. Gerek ilişkileri geliştirmek gerek ise ilişkileri sorunlu

bir zeminde ilerleyen ülkelerin ilişkilerini düzeltebilmek için bir yol açması vesilesiyle kültürel diplomasi önemli bir araç olarak devletler tarafından kullanılabilir.

Diplomasi sanatının kültür temelli olarak kullanılmasıyla ortaya çıkan kültürel diplomasi faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve küreselleşme ile birlikte daha hızlı yaygınlaşabilmesinden ötürü de devletler bu faaliyetleri sürdürebilmek için farklı kurumları görevlendirme yoluna gitmişlerdir. Bu kurumlar yarı devlet kurumları olarak görev yaparak hem özerk hareket etmekte hem de aynı zamanda devletlerin dış politikalarında önem atfettiği bölgelere ya da toplumlara özel olarak faaliyetlerini yürütmektedirler.

British Council ve Türkiye Maarif Vakfı, Birleşik Krallık ve Türkiye'nin kültürel diplomasi alanında faaliyet gösteren iki önemli kurumdur. Her iki kurum da eğitimi temel alarak gerçekleştirdiği faaliyetler ile birlikte kendi ülkelerini kültürlerini farklı coğrafyalarda yaymaya çalışmakta ve toplumlar arasında köprü vazifesi görmektedir. 1934 yılında faaliyetlerine başlayan British Council açıkladığı ilkesinde⁸ İngiliz kültür, dil ve sanatının dünyada duyurulması ve bilinir kılınması için gereken faaliyetleri gerçekleştireceğini de ilan etmiştir. Nitekim 1934'ten günümüze giderek artan faaliyet alanları ve yabancı ülkelerdeki ofisleri ile birlikte kültürel diplomasi faaliyetlerinin öncüsü olarak muadili olan kurumlara örnek olmaktadır. Günümüzde 1 Milyar pounda yaklaşık bütçesinin yüzde 80'den fazlasını kendi faaliyetlerinden elde eden bir kurum olarak British Council kültürel diplomasi faaliyetleri yürüten kurumlar arasında dünyada belki de en başarılı örnek olarak ele alınmaktadır.

Kültürel diplomasi alanına daha yakın bir dönemde ağırlık vermeye başlayan Türkiye için ise yeni oluşturulan kurumlardan birisi olan Türkiye Maarif Vakfı Türkiye'nin yurtdışındaki eğitim faaliyetlerini doğrudan kendi bünyesinde açtığı ve yürüttüğü her eğitim seviyesindeki okullar ile sürdürmektedir. Türk kültürel diplomasi faaliyetlerinin bir ürünü olan bu okullardaki öğrenciler eğitim hayatları süresince Türk dili ve kültürünü öğrenmekte gerçekleştirilen sanatsal ve kültürel faaliyetler ile birlikte yetişmektedir. Sonuç olarak da okullardan mezun olurken Türk kültürüne aşina Türkçe bilen ve hatta eğitimlerinin bir ileriki aşamalarını Türkiye'de devam ettirecek öğrenciler yetiştirilmektedir.

British Council ile Türkiye Maarif Vakfı faaliyetlerin çeşitliliği ve kurum geçmişleri bakımından farklılıklar arz etse de gösterdikleri kültürel diplomasi faaliyetleri bakımından ülkeleri için kritik önem taşımaktadır. Eğitim gibi en küçük yaştan en üst yaş gruplarına kadar geniş bir kitleye ulaşabilecek bir alanda faaliyet göstermelerinden ötürü de ülkelerinin kültürlerini en hızlı ve kolay şekilde yaygınlaştırabilecek kurumlardır. Bunlara ek olarak da düzenledikleri sanat faaliyetleri, konferanslar, kongreler, sempozyumlar ve yardımlar ile de yabancı toplumların gerek sosyal gerek ise ekonomik anlamda kalkınmalarına da doğrudan destek vermektedirler.

Türkiye ve Birleşik Krallık Türkiye Maarif Vakfı ve British Council eliyle siyasi, ekonomik ve kültürel açıdan yabancı toplumlar nezdindeki imajlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetler ile birlikte ülkeler kurumlar aracılığıyla yabancı toplumlara birçok olumlu mesaj gönderebilmektedir. Bu durum Türkiye ve Birleşik Krallık, diğer ülkeler ile kurduğu turizm, ticaret, enerji, ekonomi ve benzeri gibi alanlarda kurdukları iş birliklerini de desteklemekte ve güçlendirmektedir. Sonuç olarak toplumlar arasında bu kurumlar vasıtasıyla kurulan bağlar ülkelerin ilişkilerini de olumlu anlamda etkilemekte ve tüm alanlarda iş birliklerini desteklemektedir. Bu durum kültürel diplomasinin salt bir imaj yaratma unsuru değil ekonomi, enerji, ticaret, turizm gibi somut alanlar için de ülkeleri destekleyici olduğunu gözler önüne sermektedir.

YAZARLARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Etik Beyanı: Etik kurul belgesi gerektiren bir çalışma değildir.

⁸ İngiliz yaşamını ve düşüncesini yurt dışında daha yaygın şekilde bilinir kılmak, İngilizcenin öğrenimini teşvik etmek ve İngilizlerin edebiyat, bilim ve güzel sanatlara yaptığı güncel katkıları yurt dışında erişilebilir kılmak.

DECLARATION OF THE AUTHORS

Declaration of Contribution Rate: The authors have equal contributions.

Declaration of Support and Thanksgiving: No support is taken from any institution or organization.

Declaration of Conflict: There is no potential conflict of interest in the study.

Declaration of Ethics: The study does not necessitate an approval of ethical committee.

KAYNAKÇA

Ang, I., Isar, Y. R. ve Mar, P. (2015). Cultural diplomacy: beyond the national interest?. *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 365-381. <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1042474>

APPG British Council and Soft Power. (2025, Ocak 2). *UK Parliament*. All-Party Parliamentary Group for the British Council and Soft Power: <https://publications.parliament.uk/pa/cm/cmhallparty/250102/british-council-and-soft-power.htm> adresinden 2 Ocak 2025 tarihinde alınmıştır.

Arndt, R. T. (2006). *The first resort of kings: American Cultural Diplomacy in the Twentieth Century*. Potomac Books.

Avşar, Z. ve Koyuncu, S. (2022). Teorik çerçevede kültürel diplomasi. Z. Avşar, M. Şahin, M. M. Küçükyılmaz, S. Ökten ve A. P. Veske (Ed.), *Türkiye'nin yumuşak güç enstrümanı olarak kültürel diplomasi ve iletişim* içinde (s. 19-40). Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.

Ayhan, B. (2024). *Türkiye Maarif Vakfına MEB'den bu yıl 5 milyar 702 milyon lira aktarılacak*. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/turkiye-maarif-vakfina-mebden-bu-yil-5-milyar-702-milyon-lira-aktarilabilecek/3233654> adresinden 17 Mayıs 2025 tarihinde alınmıştır.

Bound, K., Briggs, R., Holden, J. ve Jones, S. (2007). *Cultural diplomacy*. Demos.

British Council. (2025a). *We Are Global*. British Council, <https://www.britishcouncil.org> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

British Council Accredited centres A-Z. (2025). *Accredited centres A-Z*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/education/accreditation/centres> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

British Council Advisory Groups. (2025). *Advisory Groups*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-are-run/advisory-groups> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

British Council Annual Report. (2024). *British Council 2023-2024 Annual Report*. British Council.

British Council Arts Projects. (2025). *Projects*. British Council, [https://arts.britishcouncil.org/all-regions?conditions\[\]=content_type=project_page&page=1](https://arts.britishcouncil.org/all-regions?conditions[]=content_type=project_page&page=1) adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

British Council Board of Trustees. (2025). *Board of Trustees*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-are-run/board-trustees> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

British Council Board of Trustees' Meeting Minutes. (2025). *Board of Trustees' meeting minutes*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-are-run/board-trustees/board-minutes> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.

- British Council Exams. (2025). *Professional, vocational and university exams overseas*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/exam/global-exams-services/uk-boards-overseas/professional-vocational> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council How we work. (2025). *How we work*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-work> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council How we work with government. (2025). *British Council*. How we work with government, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-work/work-with-government> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Learn English. (2025). *Learn English*. British Council, <https://learnenglish.britishcouncil.org/online-courses> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Official Development Assistance. (2020). *Official development assistance British Council*. UK Government, <https://www.data.gov.uk/dataset/4ae7f89d-3c67-460f-a18a-6676ec19d909/official-development-assistance-british-council> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Organogram. (2025). *Organogram*. British Council, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/british_council_organisation_structure_2022_july_v56_external.pdf adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Our Programmes. (2025). *Our programmes*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/education/skills-employability/programmes> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Scholarships and Funding. (2025). *Scholarships and funding*. British Council, <https://study-uk.britishcouncil.org/scholarships-funding> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Senior Leadership Team. (2025). *Senior leadership team*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/about-us/how-we-are-run/senior-leadership-team> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- British Council Skills and Employability. (2025). *Skills and employability*. British Council, <https://www.britishcouncil.org/education/skills-employability> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Carter, D. (2015). Living with instrumentalism: the academic commitment to cultural diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 478-493. <http://dx.doi.org/10.1080/10286632.2015.1042470>
- Cavaliero, R. E. (1986). Cultural diplomacy: The diplomacy of influence. *The Round Table*, 75(298), 139-144. <http://dx.doi.org/10.1080/00358538608453747>
- Clarke, D. (2020). Cultural diplomacy. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.543>
- Cull, N. J. (2019). *Public diplomacy: Foundations for global engagement in the digital age*. Polity.
- Cummings, M. C. (2003). *Cultural diplomacy and the United States government: A survey*. Center for Arts and Culture.
- Çelik, M. (2023). Flexibility and advantages of Turkish Maarif Foundation in global education market due to its hybrid structure. *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 127-150. <https://doi.org/10.31679/adamakademi.1272091>

- DelPHE. (2013). *Development partnerships in higher education (DelPHE)*. <https://www.britishcouncil.org/partner/track-record/development-partnerships-higher-education> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- DFID. (2025). *The department for international development*. <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-international-development/about#who-we-are> adresinden 16 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Dışişleri Bakanlığı. (2025). *Türkiye-Afrika ilişkileri*. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-afrika-iliskileri.tr.mfa> 16 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Faucher, C. ve Zhu B. (2025). Towards a sustainable cultural diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*, 1-16. <https://doi.org/10.1080/10286632.2025.2470826>
- FCDO British Council. (2025, Nisan 10). British Council. UK Government: <https://www.gov.uk/government/organisations/british-council> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Fisher, A. (2009). *A story of engagement: the British Council 1934–2009*. Counterpoint.
- IELTS. (2025). *Test Centres*. IELTS, <https://ielts.org/test-centres#:~:text=IELTS%20has%20over%204000%20test,type%20of%20test%20you%20need> adresinden 1 Mart 2025 tarihinde alınmıştır.
- Kaplan, H., Çimen İ. ve Balcı, E. (2022). Türkiye'nin eğitim diplomasisinde Türkiye Maarif Vakfının rolü. *Akdeniz Havzası ve Afrika Medeniyetleri Dergisi*, 4(2), 118-126. <https://doi.org/10.54132/akaf.1209119>
- Karahan, M. ve Abbas, Z. (2022). Türk dış politikasında yumuşak güç kullanımı: sahra altı Afrika ülkelerinde Maarif Vakfı faaliyetleri. *R & S- Research Studies Anatolia Journal*, 5(1), 1-25. <https://doi.org/10.33723/rs.1004896>
- Karlı, S. E. ve Yazgan, A. M. (2024). Türk dış politikasında bir yumuşak güç aracı: Türk Maarif Vakfı örneği. *Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 117-130. <https://doi.org/10.58620/fbujoss.1561456>
- Lee, J. M. (1995). The reorganization of the British Council: management improvisation and policy uncertainty. *Public Administration*, 73(3), 339-355.
- Louchheim, A. B. (1954). *Cultural diplomacy: An art we neglect; how U.S. artists might win friends and influence allies is shown in a South American exhibit*. <https://www.nytimes.com/1954/01/03/archives/cultural-diplomacy-an-art-we-neglect-how-u-s-artists-might-win.html> adresinden 1 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Maarif Ajansı. (2025). *Maarif Ajansı*. <https://maarifagency.com> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Mark, S. (2009). *Discussion papers in diplomacy: A great role for cultural diplomacy*. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign policy*, (80), 153-171. <https://doi.org/10.2307/1148580>
- Nye, J. S. (2023). *Soft power and great-power competition: shifting sands in the balance of power between the United States and China*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-99-0714-4>

- Nye, J. S. (2021). Soft power: the evolution of a concept. *Journal of Political Power*, 14(1), 198-208. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>
- Paschalidis, G. (2009). Exporting national culture: Histories of cultural institutes abroad. *International Journal of Cultural Policy*, 15(3), 275-289. <http://dx.doi.org/10.1080/10286630902811148>
- Sancak, K. (2022). Balkanlardaki Türkçe öğretimi faaliyetlerinin kamu diplomasisi perspektifinden analizi. *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 56-66.
- Schneider, C. P. (2009). The unrealized potential of cultural diplomacy: best practices and what could be, if only... *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 39(4), 260-279. <https://doi.org/10.1080/10632920903449027>
- Taylor, P. M. (1978). Cultural diplomacy and the British Council: 1934 - 1939. *Review of International Studies*, 4(3), 244-265. <https://doi.org/10.1017/S0260210500114603>
- Türkiye Maarif Vakfı. (2025). *Kuruluş amacı-tanıtım kataloğu*. <https://turkiyemaarif.org/view-pdf/166f4fd9e6428a.pdf> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2025a). *Dünyada Maarif-kurum listesi*. <https://turkiyemaarif.org/dunyada-maarif> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2025b). *İstanbul eğitim zirvesi*. <https://www.istanbuleducationsummit.com> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2025c). *Yayınlarımız*. <https://turkiyemaarif.org> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- Türkiye Maarif Vakfı. (2025d). *Faaliyet raporları*. <https://turkiyemaarif.org/category/faaliyet-raporlari> adresinden 13 Nisan 2025 tarihinde alınmıştır.
- U.S. Department of State. (1959). *Cultural diplomacy. International education exchange service*. US Department of State Bureau of International Cultural Relations.
- U.S. Department of State. (2005). *Cultural diplomacy. The linchpin of public diplomacy*. US Department of State Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy.
- Venters, W. ve Wood, B. (2007). Degenerative structures that inhibit the emergence of communities of practice: A case study of knowledge management in the British Council. *Information Systems Journal*, 17(4), 349-368. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2575.2007.00247.x>Digital Object Identifier (DOI)
- Zhou, J. (2022). The role of British Council in UK culture diplomacy. *Open Journal of Political Science*, (12), 612-625.